

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЛИСЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF LYSYUK v. UKRAINE)
(Заяви № 72531/13)

Стислий виклад рішення від 14 січня 2022 року

Заявник, на момент подій начальник районного відділу державної виконавчої служби, був визнаний винним в одержанні хабара за двома окремими епізодами.

Щодо першого епізоду, заявник одержав хабар за підробку документів, які підтверджували сплату підприємством заборгованості перед проведенням прилюдних торгів.

Стосовно другого епізоду, у березні 2006 року заявник вимагав від директора підприємства хабар в обмін на свою допомогу у врегулюванні питання стягнення заборгованості з підприємства на користь різних кредиторів, який він отримав у квітні 2006 року. Пізніше заявник вимагав ще один, і у січні 2007 року директор підприємства звернувся із заявою до працівників міліції. Працівники міліції отримали від голови Апеляційного суду Житомирської області дозвіл на прослуховування стаціонарного телефону в кабінеті заявника та надали директору підприємства помічені банкноти.

24 січня 2007 року працівники міліції записали телефонну розмову заявника з директором підприємства. 26 січня 2007 року заявник забрав помічені банкноти, що було записано на відеокамеру. Заявника було затримано та виявлено помічені банкноти.

19 грудня 2011 року Малинський районний суд Житомирської області визнав заявника винним у зловживанні службовим становищем, одержанні хабара і підробці документів та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк чотири роки і двадцяти чотири дні. Стосовно тверджень заявника про незаконність здійснення записів його розмов органами досудового розслідування, суд прийняв їх до уваги, вважаючи, що «вони не знайшли свого підтвердження у суді».

Заявник подав апеляційну скаргу, стверджуючи, що суд першої інстанції неправильно оцінив докази та тлумачив норми національного законодавства. 09 жовтня 2012 року Апеляційний суд Житомирської області вніс зміни до вироку суду першої інстанції, заклавши провадження за всіма обвинуваченнями, окрім одержання хабара, у зв'язку із закінченням строків давності, та залишив без змін обвинувальний вирок у частині щодо одержання хабара за обома епізодами. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишив без задоволення касаційну скаргу заявника.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктами 1 і 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) на використання як доказу у кримінальній справі щодо нього, зроблених під час незаконних негласних слідчих дій, записів його розмов 24 та 26 січня 2007 року. Він також скаржився, що не зміг допитати певних свідків обвинувачення під час нового розгляду справи, та на надмірну тривалість провадження у його справі. Заявник також скаржився за статтею 8 Конвенції у зв'язку із незаконним записом його розмов 24 та 26 січня 2007 року.

Розглянувши скарги за статтею 6 Конвенції Європейський суд зауважив, що провадження розпочалося 26 січня 2007 року і закінчилося 16 травня 2013 року. Незважаючи на те, що справа заявника не була особливо складною, провадження у ній тривало шість років і три місяці у трьох інстанціях. На тривалість провадження вплинули низка суттєвих чинників: направлення справи на новий розгляд, неодноразові перенесення судових засідань (інколи більш ніж на три місяці) без вагомих підстав та заміна суддів, які розглядали справу. Європейський суд дійшов висновку, що для таких затримок не було наведено жодної переконливої підстави, враховуючи що більшу частину цього строку заявник тримався під вартою, що є важливим фактором під час оцінки тривалості провадження, і констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю провадження.

Щодо скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції стосовно визнання допустимим доказом запису розмови в будинку 26 січня 2007 року, Європейський суд зазначив, що відповідна

незаконність стосувалася питання дотримання національного законодавства, і не включала питання порушення прав заявника на захист. Відповідні докази відіграли незначну роль у визнанні заявника винним, адже національні суди не посилалися на конкретні твердження із запису розмови у будинку. Важливим фактом стала саме передача готівкових коштів, зафіксована на відео. Однак і цей факт був достатньою мірою встановлений іншими доказами. З огляду на матеріали справи Європейський суд дійшов висновку, що аргументи заявника явно не могли мати вирішальне значення для результату провадження, а тому не було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у цьому зв'язку.

Інші скарги за статтею 6 Конвенції були визнані необґрунтованими і відхилені на підставі підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

Розглянувши скаргу за статтею 8 Конвенції Європейський суд вказав, що скарга стосовно запису телефонної розмови заявника 24 січня 2007 року є безпідставною у зв'язку з відсутністю чіткого пояснення від заявника, чи проходила ця розмова по стаціонарному телефону, який прослуховувався згідно з дозволом апеляційного суду, чи по іншій лінії телефонного зв'язку, на яку цей дозвіл не поширювався, а тому відхилив її в цій частині відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції. Щодо запису розмови заявника 26 січня 2007 року у будинку директора підприємства Європейський суд зазначив, що запис був організований та здійснений за участю органів державної влади, а тому право заявника у цьому зв'язку гарантується статтею 8 Конвенції, навіть якщо запис здійснювався у приватному приміщенні за згодою або на запрошення власника приватного приміщення. Крім цього, Європейський суд зауважив, що запис здійснювався працівниками міліції без відповідного дозволу суду у порушення національного законодавства, і встановив порушення статті 8 Конвенції у зв'язку із здійсненням запису розмови заявника 26 січня 2007 року.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

«1. Оголошує одноголосно прийнятними скарги за статтею 8 Конвенції на здійснення запису розмови заявника 26 січня 2007 року та за пунктом 1 статті 6 Конвенції на визнання цього запису допустимим доказом проти заявника, а також тривалість провадження, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє одноголосно, що було порушено статтю 8 Конвенції у зв'язку зі здійсненням запису розмови заявника 26 січня 2007 року;

3. Постановляє шістьма голосами проти одного, що не було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з визнанням запису розмови заявника 26 січня 2007 року допустимим доказом проти нього;

4. Постановляє одноголосно, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю провадження у справі заявника;

5. Постановляє одноголосно, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику 5 000 (п'ять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

6. Відхилиє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».